

LIJST DER BOEKJES DIE VOORRADIJ ZIJN:

1. Drie maanden onder de sneeuw; 2. Zwarte Koo; 5. Aan de Molenbeek; 6. Een moedig meisje; 8. Het wonderlijk gezelschap; 9. De jonge vluchteling; 11. Het Kermis meisje; 12. Willem Tell; 13. Beter een lap dan een scheur; 14. Harten van Goud; 15. 't Verdrongen land van Saaftinge; 17. De Zinneloozen te Gheel; 18. De hut op de Heide; 21. De Landlooper; 22. En toch feest; 23. St Niklaas in 't Veerhuis; 25. De Vriezeman aan 't Front; 26. Verdwaald en terecht; 27. De jongens van West-Roozebeke; 30. De verdrongen stad; 32. 't Weesje van Brugge; 35. Het kindje van de Zee; 36. De Roovers van de Moeren; 37. De bezembinders van Kleit; 38. De vlucht in de Koffer; 44. De Gierigaard; 46. Broederliefde; 48. Eerlijk duurt het langst; 51. Een lastig geschenk; 52. Zonder Ouders; 56. In 't Bosch van Houthulst; 57. Nog gered; 58. Uit de oude Doos; 59. Dokter Jenner en Jinny; 61. Streng Winters; 64. De kinderen van den Zeeloods; 66. De kinderen van den Smokkelaar; 67. De Paaschklokken; 68. De Landverhuizers; 69. Leeuwteje Van Damme; 72. Een moedige Kermisjongen; 76. Het Bultje; 77. De Pastoor van Laps heere; 78. Samen uit; 80. Goed voor kwaad; 82. Vaderlandsche Verhalen; Naastenliefde; 86. De overwintering op Nova-Zembla; 89. Hoe Sinterklaas hielp; 90. In Grooten Nood; 91. Kerstmis aan Zee; 94. Het Spook; 95. De twee Weesjes; 97. De Vlucht; 102. Reinaert de Vos; 104. Denk aan moeder!; 107. Threesje; 110. Robinson Crusoe; 112. De Rooversjongen; 113. De Deserteur; 115. Onschuldig veroordeeld; 118. De Spion van den Molen; 121. Hoog bezoek; 122. De wonderlijke Zwaan; 123. Uit bange dagen; 125. De flinke Baanwachster; 128. De gelaasde kat; 129. De Dochter van den Blauwer; 130. Met Vakantie; 132. Tinneke; 133. De Helden van Stekene; 134. Een onrechtvaardige gestraft; 137. Oom Tom; 142. Op 't oud kasteel; 143. De reis in de Wildernis; 144. Bij de Kabouters; 145. De Spiennen op den Toren; 146. De Jongen van Gaver; 148. De schat in de Duinen; 150. De smokkelaars van de Zee; 152. De schat in de mijn; 153. 't Graf in 't Bosch; 154. 't Berouw van den Strooper; 155. 't Kasteel Hoogdonk; 158. Van de hut naar 't Paleis; 159. Karel de Goede; 160. Na veel avonturen; 161. Gered door een Aap; 162. Jan Breydel; 163. De Slag der Gulden Sporen; 164. Van den dood gered; 165. 't Bocheljongentje; 167. Van drie Roovers; 168. Een jonge held; 169. Jacob van Artevelde; 171. Genoveva van Brabant; 172. Een avontuurlijke Reis; 174. Een vreeselijke avond; 175. De gevluchte slaaf; 176. In de vliegmaschine; 177. Een moedige vrouw; 178. Ontsnapt; 179. Valsch beschuldigd; 180. De Zoon van den Torenwachter; 182. De reis van Columbus; 186. Jack de Cow-boy; 189. De Held van Tremeloo; 191. De Cow-boy van Fort-Bell; 192. Jeanne d'Arc; 193. De wandelende Deur; 194. De avonturen van Geeraart; 195. Geeraart in Rusland; 199. De Wolf van Ghistel; 202. De Spaansche Furie; 203. De Boeteling van Veurne; 210. Het verwoeste Vlaanderen; 211. De vondeling van 't Regiment; 212. Betoonde Naastenliefde; 213. De IJslandvaarders; 214. Jongens-harten; 216. Een dappere vrouw; 217. Ali-Baba en de veertig Roovers; 218. Groote Broer; 219. De jonge verstooteling; 220. Een kerstavond op de Prarie; 221. Leo's Nieuwjaar; 222. 't Gestolen kind; 233. De Roovers gestraft; 224. De Wildeman; 225. Het dolend melkmeisje; 226. De lotgevallen van den Wildstrooper; 227. Verdreven uit zijn land; 228. Moeder gered; 229. 't Dievenhuis; 230. De Schatgravers; 231. Een slechte Kameraad; 232. Bij de zakkenrollers; 233. Kleine Oorlog; 234. De Heldendood van Anneessens; 235. De Wandelende Jood in Vlaanderen; 236. Nelly van den Mijnwerker; 237. De Geldduivel;

— ELKE WEEK VERSCHIJNT EEN NIEUW BOEKJE. —

Druk R. Bracke-Van Geert Baesrode.

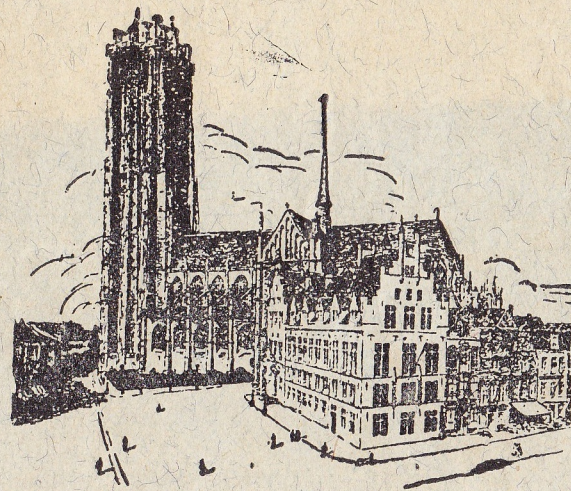
A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK

A. HANS.

Nr. 10

Tweede druk.

De Mechelsche Toren en Jef Denyn

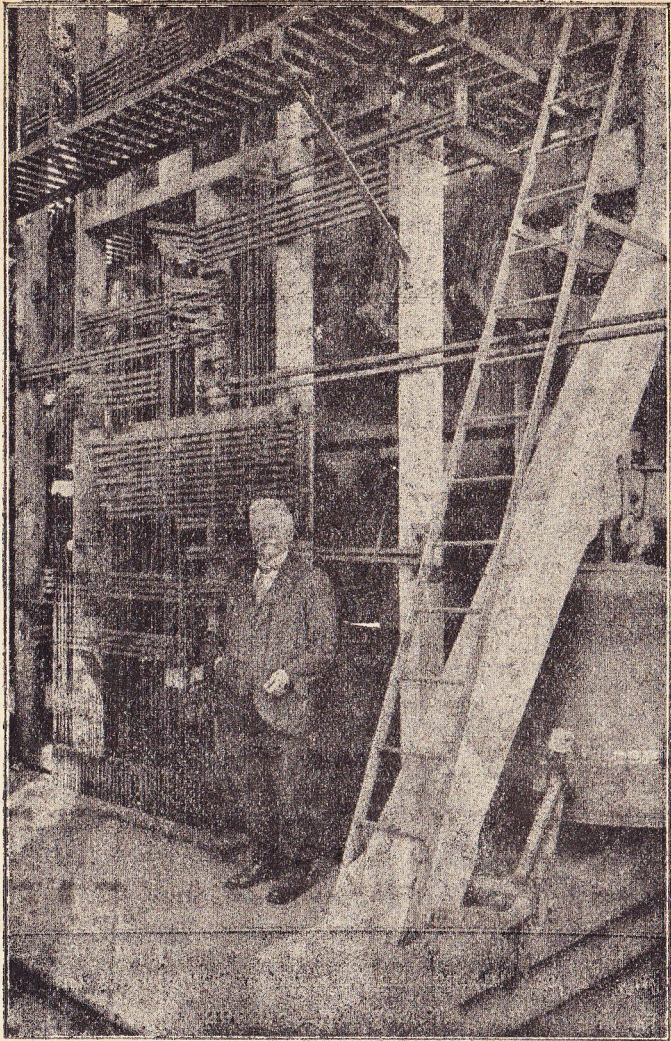


Uitgave Hans-Van der Meulen, Contich.

Nr. 10

Tweede druk.

De Mechelsche Toren en Jef Denyn



De Sint-Romboutstoren van Mechelen, uit het Straatje
zonder Eind gezien.

HET MECHELSCHE WONDER.

De Sint-Romboutstoren is de indrukwekkendste van ons land. De beroemde fransche vestingbouwkundige Vauban, noemde hem het achtste wereldwonder.

De toren is 350 Mechelsche voeten of in onze moderne maat, 97m30 hoog. Men had hem tot 167 m. willen brengen. Een fijne zwierige spits moest hem bekronen. De steenen waren al besteld... en werden van Holland aangevoerd ; maar 't was toen 1582 en men streed tegen Spanje ; Willem van Oranje liet de steenen aanslaan, om de vesting Willemstad in Noord-Brabant te bouwen. Zoo beweert men en dit kan zeer goed waer zijn, doch om een hoop steenen, zou men niet nagelaten hebben, den toren te voltooiën... indien het geld er maar geweest was ; de bloeitijd was echter voorbij en Mechelen werd in genoemd jaar een vervallen, doodsche plaats....., een prooi van allerlei soldatenhorden. Dat kwam door de beroeringen der 16e eeuw.

Rond het standbeeld van Margaretha op de Markt ziet ge de nabootsing der wijzerplaten, van Sint-Rombout, de grootste der wereld. De omtrek is 41 meter, de groote wijzer meet 3m63 en de cijfers hebben een lengte van 1m96. Deze wijzerplaten werden in 1908 vervaar-

digd door den Engelschen klokkenmaker, James Willmore, die te Mechelen woonde. De muren van den toren zijn 2m85 dik en prijken met een heerlijke versiering, die getuigt van den kunstzin onzer voorouders.

Den 22en Mei 1452 werd de eerste steen van den toren gelegd : naar de gewoonte van den tijd plaatste men er eenige geldstukken onder, door de stad geschonken.

Een klein deurtje verleent toegang tot de wenteltrap. Al dadelijk zien we een waarschuwing uit 1455.... De Mechelsche jeugd moet toen reeds veel kwājongens geteld hebben, want we lezen : « Wordt verboden van wegens de Weth der stad Mechelen, op den toren te laeten eenighe jongens op boete van zes guldens. A° 1455 ». De « weth », dat was de stadregeering, de burgemeester en schepenen.... Die hadden gezag over den toren, welke het stedelijk belfort van elders verving. En dit is nog zoo. De toren met de klokken behoort aan de stad.

En nu naar boven ! We gaan voorbij de « kraenkamer » en « smiskamer » en bereiken bij de 313e trede de eerste galerij, waar tot aan den oorlog een waker stond, die ook 's nachts zijn blik over de rustende stede liet gaan. Van elf uur tot vier uur 's morgens, blies hij elk uur op zijn trompet zijn deuntje aan de vier hoeken. « Burgers slaapt gerust » zoo schalde hij over de huizen. En hij keek of alles veilig was. Bemerkte hij brand, dan blies hij alarm en hing een lantaarn aan den kant waar

het vuur woedde. Overdag duidde hij met een vaandel de richting aan.

Maar nu met den telefoon en andere seinen kan men sneller de brandweer waarschuwen.

In den nacht van 1-2 September stortte de torenwachter, Peter Lefevre, die ook schoenmaker was, naar beneden, waar men zijn vreeselijk verminkt lijk vond.

Naast den ingang van de galerij is een trapje naar de klokkenkamer, die 16 m. hoog is en 110 m2 oppervlakte heeft. Daar hangen zes klokken, waarvan de grootste Salvator heet ; en de andere werden gedoopt : Karel, Rombout, Maria, Maria-Magdalena en Libertus.

Salvator is onder 't luiden verscheidene malen gebarsten. Zoo gebeurde het ook in 1828 en toen bleef ze aldus hangen tot 1844. De stad gaf dan een toelage en een openbare geldinzameling bracht het overige van de som voor het herstel. Men sloeg de klok aan stukken en bracht deze naar Leuven, waar de gebroeders van Aerschot Salvator opnieuw goten. De klok weegt 8146 kgr. Den 22en November werd ze op een versierden wagen, door vijf paarden getrokken, teruggevoerd.

't Was avond, toen de klok door de Hanswijckpoort reed ; men begeleidde haar met brandende flambeeuwen naar de markt, waar het volk in dichte massa haar met gejuich begroette.

Den vogenden morgen werd Salvator door den kardinaal Sterckx te midden der Markt plechtig gewijd en dan op 28 November in den toren geheschen. Den 14en December luidde Salvator weer.

Karel, in 1525 gegoten, heette naar Karel V. De gezellen van het kousenmakers- en brouwersambacht voerden haar ten doop.

Rombout werd in 1516 gegoten en door leden van het vischverkoopersambacht op een wagen uit de Ste-Kathelijnestraat naar de kerk ten doop getrokken. In 1748 barstte ze en in 1757 werd ze in de halle hergoten. In 1854 scheurde ze weer en toen moest ze ook naar Leuven. Zij weegt 4235 kgr.

Maria daarentegen is sedert 1498 onveranderd gebleven. Magdalena, van voor 1498 vervaardigd, werd hergoten in 1697 te Antwerpen en door een beurtschipper teruggebracht. Libertus, ook zeer oud, werd in 1766 hergoten te Leuven. Bij de oude klokspijs voegde men het ijzer van een versleten rad der kraanbrug en dat van een stuk kanon uit de Halle. Een voerman bracht de herstellde klok naar Mechelen en de jongens mochten dan den wagen onder den toren trekken. Of ze dat gaarne deden ! 't Was een gejoel op de markt ! En elk kind kreeg dan een koek.

Deze zes klokken hangen aan een samenstel van zware balken.

Nu komen we aan de uurwerkkamer, waar ook de groote koperen trommel slaat, die automatische den beiaard doet spelen. In die groote rol, gemaakt in 1783, zijn 16200 gaatjes.

Nog meer naar boven.... en bij de 409e trede bereiken we de beiaardkamer, die 13 m. hoog is. De eerste

bekende beiaardier van Mechelen was Christoffel Rombaut, die in 1557 aangesteld werd ; hij had in den toren slechts 18 klokken voor zijn spel. In 1679 werden er 32 nieuwe gegoten, die er in hoofdzaak nog hangen, verbeterd, en wat veranderd, zoodat de beiaardier er nu met de zes groote 45 telt.

Hoe speelt een beiaard ?

We gaan 't werk van den beiaard eens bezien. Let voroaf op twee bijzonderheden ! Ge bemerkt, dat de klokken op twee wijzen gespeeld kunnen worden. Eers door hamertjes, die mechanisch bewogen worden. De klokken kunnen ook klinken door 't gebom van den klepel. Elke klepel zit eveneens aan een ijzerdraad vast. We zullen nu zien waar deze draden uitkomen. Daarom gaan we bij het beiaardklavier. De toetsen zijn gehecht aan draden. Deze ijzerdraden zijn dezelfde welke we aan den klepel gezien hebben. Elk ijzerdraad is verbonden met een toets van het klavier. Als de beiaardier nu op de toetsen slaat, trekt hij den draad naar beneden : de klepel wordt dan ook bewogen en bonst tegen de klok. De beiaardier speelt eveneens met de voeten, als bij een kerkorgel, maar 't werk komt meer overeen met dat eener piano. Nu zullen we zien hoe de beiaard mechanisch speelt. We keeren terug naar de uurwerkkamer bij de groote, koperen cylinder, een rol dus. Deze rol wordt door een horloge bewogen. Ze draait rond. In de rol ziet ge talrijke gaatjes en in die gaatjes heeft de beiaardier staafjes gestoken. Boven de rol bemerkt ge weer

ijzerdraden, nu dezelfde, die aan de hamertjes der klokken verbonden zijn. Als de rol draait, stooten de staafjes tegen de ijzerdraden. Deze draden gaan omhoog en bewegen de hamertjes, die op de klokken bonsen. De kunst bestaat hierin de hamertjes zoo te plaatsen, dat de juiste ijzerdraden en hamers bewogen worden, om de klokken te doen klinken, wier toonen noodig zijn voor het lied. Maar de beiaardier kent zijn vak. Als het klavier bespeeld wordt, wordt dit werk stil gelegd.

In den Franschen tijd scheelde het weinig, of de Franschen voerden den beiaard weg, zooals ze met veel klokken uit ons land hebben gedaan. Maar de beiaardier leidde de opeischers om den tuin en voerde aan, dat de beiaard bij de zegepraal der republikeinsche legers moest spelen. Dit beviel aan de Franschen en ze lieten de klokken hangen.

Ook tijdens de Duitsche bezetting werden de klokken bedreigd....

De opeisching geschiedde echter niet.

Mechelens beiaard is wereldberoemd, dank aan zijn beiaardier, Jef Denyn..... maar over hem spreken we nader..... Ja, we zullen met hem den toren bestijgen.

Nu, op 't gebied der klokken heeft Mechelen ook zijn naam hoog te houden. Het bezit oude adelbrieven... Reeds in de 13e eeuw had de stad «Clocghieters». Men beweert, dat Aalst den eersten beiaard bezat.... maar de klokken daarvan werden gegoten door den Mechelaar Jan Zeeltman en in den toren gehangen door den

Mechelaar Vranke Wouts (1460-61) (1). Maar reeds bijna honderd jaar vroeger was de klokkengieter Jan Van Casbroec te Mechelen bekend. Zeeltman was echter meer beroemd.... Door zijn kunst werden de Mechelsche klokken gretig gekocht, en was er zooveel vraag naar, dat het aantal klokkengieterijen snel toenam. Zeer bekend ook is de familie Van der Gheyn (1506-1697), die dus twee eeuwen lang het bedrijf uitoefende.

Jhesus, nu Salvator, is van Hendrik Waghevens (1498). Ook Marie is van een Waghevens, die met zijn voornaam Simon heette. Men leest het op het brons :

« Maria es minen soeten name....

Myn gheluyt sy Gode bequame.

Meester Symon Waghevens gaf mijn accoord.

M. C. C. C. XCVIII screef men voort ».

De klokken werden gewoonlijk prachtig versierd met reliefwerk, want onze vaders waren niet alleen aanbachtlieden, doch tevens kunstenaars. Groote klokken werden dikwijls in 't openbaar gegoten, als te Mechelen op het Sint-Romboutskerkhof. De gansche stad stelde er belang in.

Maar we zouden wel vergeten dat we op den toren staan ! We gaan nu nog wat hooger. Aan de 502e trede eindigt de wenteltrap. Nog een trapje van 6 stapjes en

(1) Kermisklokken. Petrus Van Nuffel.

we bereiken de dakplaat, vanwaar we een prachtig gezicht genieten op de grillige stad en op de wijde omgeving.

Op 15 Mei 1761 besteeg de Fransche koning, Lodewijk XV, den toren. Een latijnsch opschrift herinnert er aan en zegt, dat de koning daar bij het ondergaan der zon als een andere zon op den top van den toren verscheen ! Wat een vleierij ! Hij, die Mechelen onder zijn tyrannie stelde, was een zon ! Maar 't waren de hovelingen die de platheid begingen. Een ander latijnsch opschrift herinnert aan het bezoek van Gustaaf II. koning van Zweden, die hier op 21 September 1780 het landschap beschouwde.

Op 29 Augustus 1914 stond hier weer een koning. 't Was de onze, Albertus, en in 't ronde zag hij het krijgsgewoel....

Eenige dagen later werd Mechelen door den vijand bezet....

Thans genieten we een panorama van vrede.

Lang kunnen we hier staan en de omgeving bewonderen.

Aan Mechelens toren is ook nog een legende verbonden, 't is die der Maanblusschers.

't Was in den nacht van 26 op 27 Januari in 't jaar 1687. Een drinkebroer was in de herberg blijven plakken en strompelde naar huis. Wellicht wilde hij eens kijken hoe laat het was, zonder te bedenken — waarvoor hij dan ook te veel gedronken had — dat hij de

wijzerplaat niet meer zien kon. Maar de sukkel zag iets anders... hij hield zich aan den muur vast, om nog eens goed omhoog te staren... en begon toen te schreeuwen .

« Brand, brand ! » Burgers onzen toren staat in brand ! » Andere plakkers snelden buiten, keken naar den toren en tierden ook : « Brand, brand ! » Ramen en deuren werden geopend. « Brand, brand ! » klonk het geweldiger nog en de torenwachter, die wel geen onraad bemerkte, maar 't alarmgekrijt vernam, blies op zijn hoorn. De stad geraakte in rep en roer. De burgemeester en de schepenen, de ambtenaren en de stadswerklieden, de geestelijken en de kloosterlingen, rijke en arme burgers, allen snelden de straat op.

«Blusschen ! » gebood de burgemeester. « Denk toch aan onzen prachtige toren.... we zullen hem verliezen.... Zie de rook kronkelt om zijn top... misschien kunnen we hem nog redden ».

Er waren mannen van goeden wil genoeg. Mechelen zijn fraaien toren, zijn trots, zijn roem verliezen, dat kon en mocht niet ! Men sleepte vaten vol water bij, haalde in allerijl brandemmertjes, brandhaken en ladders.

« We moeten den toren op ! » hernam 't hoofd der stad. « Ik geef 't voorbeeld... wie volgt er mij ? » En de dappere magistraat, die zoo goed zijn plicht begreep, verdween in 't torendeurtje. Rapper dan wij het deden, beklom hij den wenteltrap. Hij kwam voorbij de klokken.... voorbij den beaard.... denk toch eens !... al die

Schatten zouden met den toren vernield worden ! En dan de kerk.... en als de wind opstak, zouden de vlammen zich meedeelen aan de andere gebouwen, aan 't stadhuis, de halle, aan de woningen en magazijnen ! 't Vuur kon de heele stad verdelgen. En bij die schrikkelijke gedachte brak de burgemeester 't angstzweet uit ! Rapper, rapper naar boven om de ramp te voorkomen, 't vuur in zijn aanvang te stuiten. Als er op iedere trede een man stond, kon men elkander de emmertjes water overreiken langs dien levenden keten. En hij, de overste der stad zou 't bluswerk besturen. Niet geweken, zoo lang er hoop bestond de vlammen uit te dooven.

De burgemeester ontmoette dra den torenwachter.

— « Wie is daar ? » vroeg deze verrast.

— « Ik, de burgemeester..., het brandt ! »

— « Waar is de brand ? »

— « Maar op den toren ! »

— « Wat ! staat de toren in brand ! » schreeuwde de waker verschrikt. « Mijn toren in brand ». En half weemoedig volgde hij zijn overste.

Eindelijk bereikte de burgemeester de dakplaat.

— « Waar is de brand ? » vroeg hij nu op zijn beurt. Hij keek omlaag.... stond een oogenblik als van den donder geslagen en juichte dan : « Dat is geen vuur... ha ! nu begrijp ik alles.... 't is de maan die onzen toren beschijnt en 't licht der maan zagen wij voor vlammen aan ! » Hopend dat men hem beneden hooren kon, jubelde hij voort : « Burgers, er is geen brand ! »

Andere Mechelaars verschenen op de dakplaat, en allen vroegen : « Waar woedt het vuur ? » en allen ook herhaalden : 't Is de maan ! »

Een ijverig brandweerman, die 't geheim nog niet kende, smet zijn emmertje leeg, vlak op het edelachtbaar hoofd van den burgervader, die kwaad uitriep : « Domoor..... er is geen brand.... wilt ge de maan blussen ! »

Wat er toen in 't binnenste van den steenen reus omging, is met geen pen te beschrijven. Beneden wist men nog niet wat er gaande was, en wilde men dus omhoog. En hier wenschte ieder zoo gauw mogelijk omlaag te zijn, om 't groote nieuws te verkondigen. Wat werd er gedrongen ! Had onze reus geleefd, hij zou in een luiden lach geschoten zijn. Eindelijk was hij van zijn last verlost. En op de Markt klonk het van mond tot mond : « Het is de maan ! »

Toen de burgemeester wat kalmer was, bedacht hij met schrik, dat hij en zijn onderdanen zich belachelijk hadden aangesteld. 't Gebeurde moest verzwegen worden, en hij gaf ieder den raad den mond te houden. Misschien waren er vreemdelingen in de stad, misschien babbelde een drinkebroer te veel, hoe het ook zij, reeds den anderen dag vertelde men in den omtrek : « Die van Mechelen hebben de maan gebluscht ! » en zoo kregen de Mechelaars den bijnaam « Maanblusschers ».

MET JOZEF DENYN OP DEN TOREN.

In Augustus 1922 krijgen we dus 't beiaardkongres te Mechelen..... 't eerste, dat gehouden wordt. En 't



Jef Denyn.

heeft natuurlijk in Vlaanderen plaats. De beiaardkunst is immers Nederlandsche kunst. We verwachten gasten

op dit kongres uit België, Holland, Frankrijk, Engeland en zelfs uit Amerika. De officieele taal van het kongres zal Nederlandsch zijn. Franschen en Engelschen zullen in hun taal spreken ».

En Jef Denyn praat glimlachend over die dagen, als hij met ons naar den Sint-Romboutstoren wandelt en het poortje ontsluit.

Jef Denyn is de stadsbeiaardier van Mechelen, een meester in zijn kunst, die hij ook ver over de grenzen bekend en beroemd heeft gemaakt.

En nu wil hij eens met ons naar zijn geliefde klokken gaan

Hij is reeds 62 jaar... maar men zou 't niet zeggen. Wel is zijn haar grijs, maar achter den bril glinsteren de oogen nog zoo levenslustig. En 't lichaam blijft kloek en 't harte jong.

We klimmen den wenteltrap op. « Zachtjes aan », zegt de beiaardier. « Ik doe 't altijd op mijn gemakje ! » En de trap leent zich daartoe. In Mechelens toren zijn alle afmetingen reusachtig. De geniale bouwmeester heeft zelfs voor twee wenteltrappen gezorgd.

« Een toren als Mechelen voor een beiaardier vindt ge nergens » beweert Denyn al klimmend. « De inrichting, de bouw van den toren is van 't grootste belang voor 't klokkenspel. Ik zal u dat boven uitleggen... »

Al koutend gaan we hooger ; Beneden ons klinkt Engelsch... We laten de toeristen met hun gids voorbij stapen...

« De Engelschen voelen ook veel voor klokken », zegt Denyn dan. « Ik heb gedurende den oorlog meestal in Engeland geweest.. Weet ge dat de beiaard van Cat-tistock bij Dorchester heel den oorlog «De Vlaamsche Leeuw » heeft gespeeld ? De Engelschen hoorden ons lied zoo gaarne. Een beiaard eischt zijn eigen liederen... Dat is juist als 't volk... In 1891 gaf ik een concert te Aberdeen.... Ik begon met een programma als hier... En de Schotten bleven koud. De klokken zegden hun niets... Dan speelde ik Schotsche liederen.... Hoe veranderde het daar beneden ! Een groote volksmassa zong geestdriftig mee. En ik moest wel zes uitvoeringen geven ».

Soms blijven we even op den trap staan.... Denyn is ook zoo'n gezellige verteller. En als hij u leidt ziet hij op geen uurtje.

Dan spreekt de beiaardier over de vroegere Mechelsche klokkengieters.... De meesten woonden in de Kathelijne straat. 't Waren ambachtslieden, maar ook kunstenaars, meesters in hun vak. En 't is Denyn's droom, dat Vlaanderen weer eens klokken zou kunnen leveren aan 't buitenland, aan de wereld. Zijn kunst kan er toe leiden. Hij heeft ze verbreed tot in den vreemde. Over die klokkengieters hebben we reeds gesproken.

We bereiken de « klokkenkamer », die 16 m. hoog is en 110 vierkante meters oppervlakte heeft. Ja, dat zijn afmetingen, waarom Denyn zijn toren prijst. Hier hangen de groote klokken, zijn bassen.. Salvator, Karel, Rombout, Maria, Maria-Magdalena en Libertus.

Denyn kijkt treurig naar een groot wiel... « 't Is gedaan met 't echt luiden », zegt hij. « Men gaat de klokken in beweging brengen door electriciteit.... » Hij vergelijkt zulks met een automatieke piano... Ik denk aan een plaat van Ost, den Mechelschen teekenaar, klokluiders voorstellend.... Maar ja, we leven in een modernen tijd.. En de loonopslag doet zich gelden tot in de klokkenkamer van Sint-Romboutstoren..... De eischen der luiders zijn zeker niet overdreven.. het werk is nu duur.. maar de kosten worden aldus toch te hoog. Er is een ploeg van 18 luiders noodig..... Denyn vertelt dat de klokken aan de stad behooren. De kerk heeft vrij gebruik voor de diensten. Maar 't luiden voor begrafenissen, uitvaarten, wordt aan 't gemeentebestuur betaald.

— Maar nu met de electriciteit, herhaald Denyn weer, bijna nijdig.... Zie, hier zijn al balken weg om het groot wiel aan te brengen, 't Is of de klokken uitgekleet zijn. Electriciteit is dat nu kunst ?

Hooger nog.. en we belanden in de beiaardkamer Denyns heiligdom. Maar hij is er nog niet aan gewoon. Het stadsbestuur heeft hem tijdens zijne afwezigheid een schoone « kabien » willen geven.... prachtig in pitchpin hout.... Doch Denyn treurt nog altijd om zijn wel ingerichte, ouderwetsche, stemmige kamer, door de vaders nagelaten. En nu verklaart de beiaardier ons, hoe prachtig zijn toren zich leent voor 't spel. Hij zit te midden der klokken.... die als een bronzen mantel zijn hut omringen. Er is ruimte... Boven de klokken is er

een klankbord. «De tonen kunnen zich daar vereenigen als ruikers worden ze terug geworpen naar buiten... en daarvoor hebben we hier aan alle zijden vensteropeningen met een oppervlakte van 180 v. m. Ik kan mijn klokken hangen zoo als 't moet. De kleine boven aan, de zware lager, de bassen zelf een verdieping beneden deze. Te Gent zijn de zware basklokken op de hoogste verdieping, waar de kleine moeten wezen en zoo overstemmen ze alle andere. De vloer van de klokkenkamer is bij ons 75 meer boven den grond, dus in verhouding met naburige gebouwen. De klokkenstoel kan te midden der ruimte staan, en we houden er om heen nog genoeg plaats over, om de klokken te isoleeren van de torenopeningen ».

Denyn spreekt dan over de verbindingen van de klepels met het klavier... volgens zijn stelsel. Dit zou ons echter te ver voeren. 't Is te ingewikkeld. Doch dank aan dit stelsel kan de beiaardier zijn klokken veel welluidender laten zingen.

We staren naar buiten. Daar ligt de stad : zoo innig schoon met al hare kleuren en schakeeringen, haar grillige daken, gevels, torens, kanteelen, haar kronkelende straten en onregelmatige pleinen, de lanen en dan verder het prachtige land van Dijle, Nethe, Zenne.

En Denyn spreekt nu van vroeger dagen.

In de stadrekeningen leest men, dat men reeds in 1302 loon betaalde voor het « beiaarden » op den toren. In 1592 werd de eerste vaste beiaardier benoemd. Maar we

gaan zoo vroeg niet terug. Even een woordje over Haverals, die in den Franschen tijd den beiaard redde, door aan de overheerschers wijs te maken, dat de klokken daar moesten blijven om de Marseillaise te spelen, en de Franschen lieten zich dan honing om den baard smeren. De Mechelsche beiaard bleef gespaard voor het lot in kanonnen hergoten te worden. Haverals speelde nog in 1841. Hij stierf toen, 79 jaar oud.

De stad benoemde tot zijn opvolger Lodewijk Wittmann, muzikmeester, maar die had veel werk... was dikwijls op reis en kwam dan soms op 't laatste knipertje terug voor zijn concert. En 't gebeurde wel, dat zijn vader op den toren klom en den slinger van 't uurwerk even stil legde, om zijn zoon eenige minuten tijd te geven, opdat de beiaardier, wiens trein op 't laatste oogenblik aankwam, nog op een drafje van de statie kon komen loopen... Een torenwachter, die den slinger eer in beweging stelde, kreeg eens een flinken klap om de ooren van vader Wittmann.

Zekeren dag zei de beiaardier tot Jefs vader, Adolf Denyn, met wien hij zeer bevriend was : « Ga eens mee op den toren. Ge moet toch eens zien hoe ik speel ». Nu Adolf Denyn voldeed aan dat verzoek, en, zonder eierg in te hebben, ontving hij een les in de beiaardkunst. Wittmann had daar een doel mee. Den volgenden dag moest hij op reis. Hij kwam in de woning van vader Denyn, legde vlug de sleutels van den toren op de tafel en zei tot een familielid : « Vraag aan Dolf, dat hij mij

vandaag eens vervangt ». En weg was hij.. Nu, de goede vader Denyn wou zijn vriend in den steek niet laten, en gaf een concert.... 's Avonds vroegen sommige Mechelaars aan Wittmann : « Wat heb ge vandaag toch op uw toren zitten rammelen ! » De beiaardier verklapte natuurlijk 't geheim niet.

Vader Denyn kreeg lust in 't beiaardspelen.. Hij verving Wittmann meer en beter.... en toen deze in 1849 ontslag nam, werd Adolf Denyn voorloopig tot zijn opvolger benoemd. Voorloopig.... want vader Denyn wilde zich nog niet vast verbinden. Hij hield zoo aan zijn vrijheid en ging gaarne uit varen en visschen. Maar op 11 Februari 1851 liet hij zich een officieele, bepaalde benoeming toch welgevallen want hij had liefde voor de klokken gekregen. Hij werd een bekwaam beiaardier. Het volk beminde hem. Zijn vijf-en-twintig-jarig jubileum werd geestdriftig gevierd. Torenwachters klokluiders, uurwerkmakers boden hem een feest aan in de horlogiekamer. De toren was verlicht, de groote klok luidde, kortom, men deed vader Denyn veel eer aan.

Jef dacht aanvankelijk aan geen beiaardkunst. Hij zou voor ingenieur studeeren en bereidde zich te Turnhout voor de hogeschool voor. Zijn vader werd slecht van gezicht en de zoon kwam naar huis om in de zaak behulpzaam te zijn.

Vader Denyn had een leerling en was ook beiaardier van St. Jacob te Coudenberg te Brussel. Hier moest na en dan gespeeld worden. Zoo ook met Paschen 1881

Daar zat vijf en twintig frank aan vast en vader Denyn gunde dat zijn leerling gaarne. Jef kon hem te Mechelen wel eens vervangen. Maar Jef kende wel wat piano en had zijn vader zien spelen, doch om nu beiaardier te zijn, dat was een heel zwaar stuk !

Moedig ging hij naar boven. Hij had drie gemakkelijke stukjes, speelde traag, maakte langere rustpoozen en zoo kreeg hij den tijd om.

Dat was het begin van Jefs loopbaan als klokkenspeler. Met Pinksterene ging de leerling heen. Vader Denyn stond nu alleen. En hij was plots blind geworden. Dit is wel wat gebeterd maar meer dan een schaduw zag hij toch niet.

Jef verving vader nu voortdurend, (dus van 1881). Adolf Denyn overleed in 1886. En zijn zoon werd op 1 Januari 1887 als stadsbeiaardier benoemd. In 1922 viert men dus zijn vijf en dertig jarig jubileum... Doch Denyn beoefent het vak feitelijk reeds 41 jaar.

Dat vertelt hij ons hier op den toren. Jef Denyn heeft heel wat beiaarden verbeterd en ingehuldigd. In 1893 bespeelde hij voor 't eerst den beiaard van Roeselaere, die veertig jaar stil gelegen had. In 1896 verbeterde hij voor 't eerst dien op 't stadhuis van Oostende. In 1895 heeft hij den Oudenaardschen beiaard van het stadhuis naar den St Walburgatoren overgebracht. Hij verleende zijn hulp bij de herinrichting der beiaarden van Berge... Verviers, Doornik, Leuven, huldigde dien van Tongeren in, verbeterde dezen van Brugge. En och, in zooveel

plaatsen beklom hij den toren, ook in Nederland. In 1915 kwam hij van Engeland naar Holland, om een verslag op te maken over het klokkenspel. Hij bezocht Arnhem, Gouda, Nykerk, Deventer, Kampen, Zutphen, Alkmaar, Haarlem, Maastricht, Middelburg, Schoonhoven.... Men noodigde hem dikwijls naar Engeland, en ook naar Amerika, maar die reis acht hij op zijn jaren te ver. Te Cattistock plaatste de Mechelsche werktuigkundige Somres onder Denyns leiding een beiaard van 35 klokken, geleverd door van Aerschot van Leuven. Ja, zoo moet het gaan. Vlaanderen voert kunst uit.. en tevens klokken.

We kijken naar beneden en weer begint Jef over zijn jeugd. Toen had Mechelen nog meer houten huizen dan nu.... nog veel houten gevels en Denyn heeft menig aantrekkelijk hoekje zien sloopen. Als knaap ravotte hij op de straten en werven...

— We speelden zoo gaarne in 't oude Vleeschhuis, vertelt hij. Maar wee als Soetens, de baas, verscheen... Dan moesten we maken dat we weg kwamen... En in mijn vlucht bleef ik eens met mijn broek aan een grooten vleeschhaak hangen.... Toen ben ik dicht bij mijn dood geweest.

Hij wijst de Beenhouwerstraat.. Daar stond zijn geboortehuis, op den hoek van 't Geitestraatje.

Men weet, dat Denyn in de zomermaanden 's Maandagsavonds concerten op den beiaard geeft. De bevolking luistert er gaarne naar, 't zij thuis in de kamer, met

open vensters, of op een stoel voor de deur in de rustige wijken : of in het « Straatje zonder Eind », op de Meelaan, aan de Dijle.... Men komt ook luisteren van Antwerpen en Brussel. Vreemdelingen begeven zich naar Mechelen. Eveneens en in andere steden vond dat voorbeeld navolging, als Antwerpen, Gent Brugge.

— Hoe zijn die concerten ontstaan ? vragen we nu aan Denyn

— Wel, dat was in 1892 op voorstel van schepene Theodoor De Coster. Die beweerde, dat we zoo beter de Mechelaars zouden doen luisteren en ook bezoekers zouden lokken. En ik begon. In 't begin lette men er niet veel op. Zekere vrienden kwamen me, na afloop, bemoeiigend de hand drukken, en ik denk aan den schilder Willem Geets, aan den letterkundige Maurits Sabbe, aan den muziekbestuurder De Smet en anderen, zoo'n klein maar geestdriftig groepje. Ze schreven er voor. Ja, ik moest maar voortdoen. Andere leden van den raad vroegen aan den schepene De Coster wel eens lachend : « Wel, Door, komen de Engelschen al ? » Ja, doorzetten... en we hebben gewonnen. Ge weet, hoe nu dichte drommen naar de concerten luisteren. En we hebben al uitvoeringen met zang en oude instrumenten van den toren. Nu kent men onze beiaardkunst in den vreemde. En we krijgen de beiaardschool in het huis Busleyden »

En Denyn spreekt verheugd over al die uitslagen. Hij mag er dan ook fier op zijn !

En nu over den oorlog. Het laatste concert werd in

1914 gegeven, een week voor Mechelens beschieting. Den 4en Augustus kreeg Mechelen zijn eerste granaten. « Eensklaps viel de beiaard stil », vertelt Denyn... Verschrikt vloog ik de straat op. Ik dacht alleen aan mijn klokken. Waren ze getroffen? Gauw den toren op. Gelukkig... aan den beiaard was niets. Maar de electrische draad, die de stroom levert voor 't automatisch spel was geknapt. Na de eerste beschieting kwamen er weer veel Mechelaars in de stad terug. Toen werd de beiaard weer aan den gang gebracht. Hij is voor goed stil gevallen, toen de Duitschers bepaald onze stad bezetten. De klokken hadden niet geleden, de toren wel en de kerk nog meer.

De Duitschers eischten zekeren dag, dat de beiaard den volgenden morgen weer spelen zou. De torenwachter nam 's nachts de noten uit den trommel. En nu was er geen kwestie van spelen. De groote klok werd zoo onttakeld dat de Duitschers haar nooit hebben kunnen luiden voor hun overwinningen. Er is nadien sprake geweest van de opeisching der klokken. Dit is gelukkig niet gebeurd. Toen de Duitschers weg trokken heeft men een heelen nacht gewerkt om den beiaard weer in orde te brengen en ook de groote klok. En de laatste Duitschers hebben de klokken nog gehoord, toen ze de Markt verlieten... Een van mijn leerlingen, Jos. Van Beers, speelde het volkslied....»

Meer dan twee uur hebben we nu op den toren staan praten. En eindelijk gaan we naar beneden.

We hebben Jozef Denyn ook ontmoet in zijn huis op de IJzeren Leen. We zaten op zijn kamer, waar het portret van zijn vader hangt. Daar zagen we schetsen en schilderijen van de klokken en den toren, door Gendens en Verschaeren... Dan portretten van Geets, Sabbe, De Smet, Tincl, Verheyden, Hugo Verriest, Van Calster en andere vrienden van den meester-beiaardier. Sommigen zijn reeds in de eeuwige ruste. Met veel vereering spreekt Denyn over hen. Daar hangt ook een der eerste plakaten van de beiaardconcerten, geschilderd op papier en gevat in een lijst van gewoon hout.... Doch dit alles is den beiaardier dierbaar. 't Spreekt hem van dagen, waarin hij veel aanmoediging en vriendschap genoot!

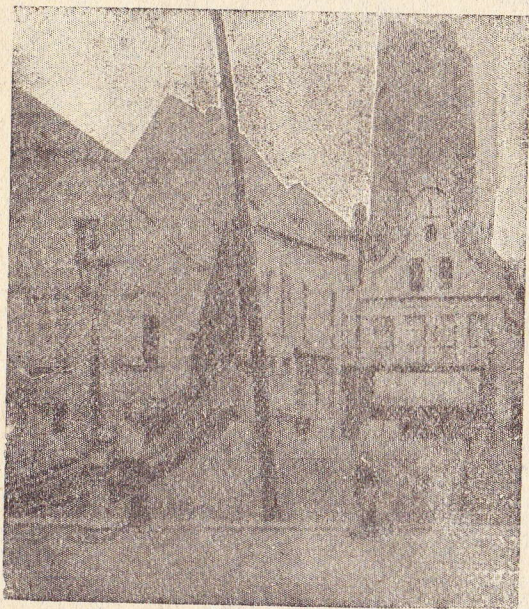
— En kijk hier eens, zegt ons de vriendelijke gastheer.

Hij toont een oud muziekbboek, met beiaardmuziek, verzameld in 1741 door Joannes De Gruytens, beiaardier en « klok-spilder » van de « Stadt en de Cathedrale » van Antwerpen, zooals hij zelf op het titelblad schreef. En 't oud boek met 't grove notenschrift, getuigt van fierheid voor het vak. Er staan marschen in, menuetten, liederen, onder meer van Colfs, beiaardier in die dagen te Mechelen.

Denyn is overgelukkig met zijn boek.... « En 't zal dienen voor het 1e jaar van de beiaardschool » verzekert hij.... Uitmunten voor techniek, rythme en maat... Dat kenden die mannen! »

Denyn verteld anecdoten uit zijn leven... « Eens ».

zegt hij, was ik aan 't spelen te Antwerpen.... 'k Zette
« Schoentje Lap » in. En verdraaid... opeens was ik 't
hoofd kwijt.... ik had geen muziek meegenomen.... 'k



Oude huizen te Mechelen.

Kende het immers op mijn duimpje. En nu... Duizenden
stonden te luisteren.... Djing, djang.. ik tokkelde, alsof
er een draad gebroken was..... Wat later had ik 't lied

weer in den geest en speelde ik voort. En ja, ieder heeft
gedacht, dat er waarlijk een verbinding gebroken was
geworden....»

Ja, de beiaardier op zijn eigen toren moet zich ook
wel eens uit den slag kunnen trekken.

Denyn is een gezellige gastheer. Jong van hart.. Ja,
dat is hij nog. En levenslustig.... goed van pas. « Ik eet
voor mijn ontbijt nog met graagte mijn acht boterham-
men », bekent hij me al monkelend.... En dat is een
best teeken....

Ze hebben hem ook naar Amerika uitgenoodigd, maar
dat vindt hij toch te ver. Naar Cattistock in Engeland.
zoo bij de deur... elk jaar, hoor. En hij toont me den
mooien toren van het dorp... Ook het landelijk hotel
in zijn schaduw. « Dat is mijn kamer », zoo, wijst
hij.....

Dan weer verhalen uit zijn jeugd, van dat oude Me-
chelen, waar zijn oom, hoofd van de burgerwacht was...
en na afloop der oefeningen te paard een herberg binnen
reed om voor de toonbank een glas bier te drinken.

Of hij spreekt over den torenwachter, die voor den
oorlog, ook in den nacht de wacht hield.... en van kwart
na elf tot vier uur, elk uur een deuntje blies. En bij brand
schalde hij door een hoorn.... « Maar hij waarschuwde
ons ook wel eens, als ik met vrienden op de achterplaats
van een kring in de Begijnenstraat zat.... Dan hoorden
we op eens van boven roepen : « Kom eens zien... een
grootte brand te Antwerpen.. of te Brussel ».

Een late plakker werd wel eens onaangenaam gestoord door de trompet van de nachtwacht en schreeuwde dan nijdig naar boven... als hij onder den toren dwaalde :
« Houd toch uw mond ginder ! Ge wekt de menschen met uw laweid ! »

Ja, dat was 't gemoedelijke leven....

Denyn heeft ook heel wat boeken over zijn toren en zijn kunst....

Men heeft in 1912 zijn 25 jarig jubileum gevierd.

Op de Markt stond een klok ten toon, waarop zijn portret met inschrift gegoten is. Die Denyn-klok, een geschenk van zijn medeburgers hangt in den beiaard nu.

En als we zoo praten, hooren we den beiaard zingen. Door 't open raam zweven de vriendelijke klanken binnen, van « 't Beiaardlied », « 't Meisje van den Buitenen ».

Twee maal in 't jaar worden de liederen op den trommel afgewisseld.

Zeggen we ten slotte, dat Mechelens gemeentebestuur Jozef Denyn en zijn concerten flink steunt.

«O»

UIT OUDE PAPIEREN.

«»

In de 14e eeuw was de pest zoo geweldig te Reninge en te Woesten dat maar drie menschen op die twee parochiën overbleven, de anderen gevlucht of gestorven zijnde .

De boomen groeiden door de kerkvensters te Woesten, zegt de traditie, en als er een mensch de voetprenten van een ander mensch zag, knielde hij neder en kuste ze van blijdschap. De wolven kwamen uit de bosschen onder meer te Ieper en een maakte zijn nest in een schouw van een huis, dat in 1870 nog De Wulf heette en een wolf-afbeeldsel boven de deur droeg.

Vlaanderen heeft al wat oorlogsellende gekend. Zoo ook in de dagen der Fransche republikeinen, den « beloken tijd », toen de boeren geplunderd, de gemeentekassen geledigd, de klokken geroofd, de kerken gesloten werden, en de pastoors zich moesten verduiken, om aan harde verbanning te ontsnappen.

Op sommige hoeven toont men nog een kamerke,

waar zoo'n geestelijke mis las. of een uitvaartdienst deed alles in 't geheim, want gendarmen en spioenen loerden. En men moest oppassen.

Och, 't was toen al gelijk in de beroerde tijden van 1914-1918. Meester, dat is dokter Jantje, was in den beloken tijd als thuis in de pastorie van Lichtervelde en verzorgde er de oude moeder van den herder. En op een avond zei meester Jantje : « Pastor, ge moet niet vluchten of u verduiken, als er gevaar is, zal ik u verwittigen.»

Maar 's morgens nog voor 't licht was, verschenen de gendarmen daar, en wie er aan hun hoofd stond, was meester Jantje zelf. De pastoor werd naar Brugge gevoerd en stierf zes weken nadien... Zijn moeder werd van verdriet zinneloos en meester Jantje kocht voor kleinen prijs een stuk kerkegoed. Och in 1914-18 waren er ook van die Jantjes.